

L A
8122

[Fr. Dzirne] [krāga redīt]

L A
Tn 8122 ~~Mahrijas-Lēja,~~
jeb

staista Annit un Kirgishu Miffelis.

Tauks stahsts,

fo

A. Breidis

mihteem tautas behrneem par mahzibu un laika kawekli
fagahdajis.

Sarast. vāc. valodā
māc. dzirne

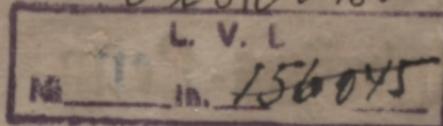
Vateesīgs notikums.

Nīhgā, 1864.

Drukheis un dabbusams pēc B. J. Häder.

83 - 32 = 10

1953
03081004803

(28)

LA 5229

Pārb. 10 XII 79. q.

200pp

No censures atvēlehts.

Rīgā, 28tā August mehnesha deenā 1864tā gaddā.

II.

Mihtais lassitais, scho behdigu notikkumu lassohrt, tizzu, ta ir tawa firds no schauschalahm pahreinta drebbedama drebbehs un waigi ar aßarahm flappinasees, tahs breefmas un bailes dsirdoht, kas teem kluſſeem Mahrijas-Veijas eedſihwotajeem tanni ſeptita gaddu ſimteni usbrukle; un ne retti.

Bet, lai mehs tohs jan minnetus lautinus druzjin eepaſſitam un arri ſinnam — fur tahda Mahrijas-Veija irr — tad luhsams, mihtais lassitais, atſtaſtim garra muhsu mihtu tehwu ſemmiti un dohſimees zaur tahni kuplahm birſitehm un ſalkahm ptarvinahm, garr ſehtahni un zeemeem us deenab widduſ puſſi, lihds notikſim pee leelas Wolga uppes klajmmeem. Schihs leelas Wolga uppes kraſti, tanni weetä, irr lohti ne-weenadi; pa kreisajai puſſai irr baiſigi, ſaplihſuſchi, iſdruppuſchi un iſraanti dohbaini warren ſtahwi kraſti, kurru ſpizzes it ka warren angſti tohrai ſchaujahs gaiſa. Ta ohtra puſſe irr lehſena un lihdsena, ar leelu klajmu, kas it ka puſku juhra uſſkat-tama; jo puſkes un fahles papillam; bet no mescha un kruh-mineem ne ſihmes. Uhdens strautnai til pawaffards un ruddendöſ uſeetami, prett waffaras widduſ irr wiſſi no mihtas ſaulites iſtukſhoti. Druwas tiſkai retti lahdä weetä uſeetamas; bet pilnas reſnahm wahrpahm. Tahdas uppes, fur zauru waffaru ſtaidris uhdens tekk, irr tahli jamekle; bet tatſchu tahdas arri irr. Un ta ſchi puſku juhra wellahs tahki eekſch Aſias rohbescheem.

No tahni klajuma uppitemh, kurras zauru waffaru ſtaidris uhdens tekk, irr weena jo leelaka, ar wahrdi Karaman, ar ſtah-weem kraſteem un jaiku ſaltu meschian garr' mallahm. Kahdas 40 werſtes augſchpuſſ ta gubbernijas pilſehta Saratow, winna eechaujahs ar ahtreem ſohleem leelaja Wolga. Winnas tuvumä ka arri us winnas kraſteem jan daschi wahzu zeemi irr atroh-nami, kurras eedſihwotaji wahzſemmineeki, kas tanni tuksnesi anahldomi uſmettuſchees, un ſawa waiga ſweedrds ſawn dee-

nışčku maiſiti few un teem mihleem fawejem ſagahda. Winni buhtu ſawas druwas arri daudſ tahlaki tamni pukku juhrā eetaiſjuſchi, kaut ween drohſchiba bijuſe. Tāpat kā leela uhdens juhrā wilui un wehtras plohsahs un aprihj wiffu, kas winneem zekkā gaddahs; arri leela pukku juhra bes wehrahm un breeſmahm nebija; kaut gan daudſ zittadas newehtras un wilai uhdens juhrā; ak neiſfakkamas breeſmas, kas tohs mihiſus tamniſ zeemiſs pee Karaman uppes kraſta dſihwodamus kautimus baidiſa un ſpaidija. Weemu no ſcheem wahzu zeemeem, pee Karaman uppes, noſauze ar to mums jau paſihſtamu wahrdū, Mahrijas-Leija, kurra, mihiſais laſſitais, tuhdalin ee-eefim.

Tai 15tā Auguſt deenā (Mahrijas uſuemſchana debbeſis) tai 1776tā gaddā bija atnahkuſi, patlabban rihta gaſmina ause. Ta rihta ſwamischanā, ar baſuizas puſkſteni, mohdinaja wiffus zeema eedſihwotajus, furri kattoſi, pee ſwehtdeenaſ ſwehtischanas. Echis ne ſenn uſmests Mahrijas-Leijas zeems wehl lohti wahjſch iſſkattijahs, waikali maſas mahli buhdinas, kur eedſihwotaji mitte, bes wiffahni zittahm waijadſigahm ehfahm; tik retti kahdu lohpa kuhliu ceraudſija. Maſa baſniziua ar apſeltitu kruſtu tohna galla, kas jaufi mirdjeſa rihta fanſe, ſtabweja zeema widdū. Wiſſaplaht bija leels kluſſums, ne lappina kufinajahs, wehjſch par wiſſam bija rimmis; tee falli kohki un kruhmiui likkahs kluſtoſees, woi lahdas breeſmuſ un bailes atkal netuwojahs; tik ween lahdas pahrs wihi gahje par gatwu apdohmigi ſarunnadamees, arri pa laikam lahdas jahjeis aulinaja zeema eelſchā, ſteigſchus no ſirga lehzis un ſchahwahs pee zeema preekschneeka eelſchā, it ka winnai nekaſejanai ſianna janodohd; arri tee wihi ſteidsahs pee preekschneeka, warrbuht to wehſti dſirdeht, ko jahjeis atneſſis. Jahjeis atkal ar ſteigſchanohs dewahs atpakkat, no kurrenes bija aifkrehjis. Wihi isnahze no preekschneeka mahjas lohti noſkummuſchi, winnai waigi rahdiſa, ta jahjeis bija behdigu wehſti atneſſis; warrbuht, buhs atkal jaſataſahs leelahm breeſmahm pretti turretees. Tas bija nabbadſineem lohti gruhts ar breeſmahm un leelahm nahwes behdahm pildihts laika gabbals. Kur gaddu no gadda Kirgiſchu laupitaja barri par tuhktoscheem weenā puſkā, ta breeſmigi pluhiſdi noſmahzahs un dedſinaja, laupiſa, kahwe un parahwe wiffu, ko tik aifgrahbuſchi, ka daschā zeema ne dſihwibū netilke pametuſchi. Tamniſ ſeptiñs gaddos, lamehr wahzeefchi leelas Wol-

gas kajumā bija usmiettuschees, diwi reis' jau Kirgischi laupitaja barri bija pohtijuschi; un diwi zeemōs, kā jau žazzihts, ne dsihwibu netiske atstahjuschi.

No pawassaras eesabkuma 1776ta gaddā tahds laupitaja pulks arri Mahrijas-Leijai uskritte; tee zitti zeemi tai tuwumā bija jau islanpiti. Wissu, ko tik Kirgischi usgahje, woi lohpus, zilwekus jeb mantu, wissu tuhdak parahwe lihds; wisswaial zilwekus, ko blehschi fakchre, ne ween lihds aishrahwe, bet pāpreeksch neschehligi mohzija un spihdsinaja, las to wehl spehje iszeest, to faistija ar strikki, no firgu astes wihtu, pec fahjahm un rohkahni tik zeeti, ka wissas dsihlas pahrrahwe — un tad mette, no ta pascha strikka, lenzi ap faklu un peesehje fatis pec fawa firga un tā norahwe tahds trihsunt nelainigs lihds. Ja tahds fakkuppe jeb peekussis nespahje wairs lihdsi fasfreet, tad tuhdak ar durteni (fasalu kantschaku) faspahrdija ahdu, ka assius straumehm pluhde. Ja tahda wihsé nespahje wairs pec fukusschus usmuddinaht, tad noduhre ar ſchekhpı un noplehse drehbes, un atstahje lihki ehrgleem par barribu. No teem ais westeeni wairs nau ne matta galliansch redsehts kluvis. Af! waimanas un aßaras! af, firdefti un ſähpes! pahr nihsleem aistrauteem. Pehz puſtreshu gaddeem irr weens weenig, ar wahrdn Peters Jemis, atpakkal tizzis, las tad ſawā tehwi ſentimē Pohlos tahda klohsteri nomirris. Gan ahtri ſchi breechwiga ſlepławiba wiffur tappe ſunnama, ir pascha Peterburgā; ſchehligs Keifers raidija arri tuhdat ſaldatus us lahrstahm pehdahm pakkat, furri arridfan labbu ſtreckti bija pakkat dſunuschees, bet tomeht bija jagreeschahs atpakkat, bes ka ko buhtu iſglahbuschi, jo wirſ-neeks neusdrihfksteja ar ſawu maſu pulzini Kirgischi rohbeſcheem tuwotees. Af, tahdas bailes un behdas to zeemu eedſih-wotaji mi bija, fur Kirgischi ſchoreis nebijā laupijschi; jo bes tahn breeſimahm jau nepaliks, neweens zeemis, lai naht kād nahdamas, Kirgischi breeſmas un ſlepławiba wiſſeem ja-handa. Daubj janni wihi ſabedrojabs, no nihsleſtibas apnem-damees, aiswesteem brahfeem pakkat dſihtees, woi iſpeſtiht jeb ar teem mirt; bet ahtaki atpakkat negreestees. Mahzitais, ar wahrdn Wernborner, no Katrines pilsatinu, peestahje teem ſint un peezdeſmit jauneem wahzu wihsreem par waddomu; un tā ar labbahm brunnahm rohkā un ſipru tizzibn ſirdi, zerredamī us Deewa ſchehligu pahligu, dewahs ns zelta. Arri no Mahrijas-

Leijas, kas tik ween warreja, dewahs lihds. Winni zehlahs pahr Karaman un tad arri pahr Metschenaja uppehm pahri, jo Met-schena gahschahs ar ahtru straumi Karamana eekschä, un tad gazz' Mlarzowischu kalneem us preekschu. Bet ne dohmajoh, bija Kirgischi lehgerim usgahjuschi, las wairak ka no tubkstosch wihereem leels bija! Muhižu jauni farra wiheri to leelu eenaid-neeka pulku ta nejaušchi eeraudsidami, lohti pahrbihjahs — sahze behgt un brehkt: „ak, Jefus Mahria, mehs effam beigt!”

— Arri Kirgischi no eesahkuma lohti fabihjahs, dohmadami, Kreewa farra spéhku effam, wiſſi munsturejahs us behgschann; bet tik ko wahzu maso pulziniu redsedami un winau leelas bailes manuidami, greesahs atpaskač, un dewahs ar breeſmigu kleegschann, nabbagu lihds nabwei ismissuscheem, wirſu un ſakehre zeet. Tuhdat taisija ſaites no ſirgu aſtes un ſaiſtija pee rohkahm un kahjahn un tad kappaja ar durteni, kamehr aſſins pluhde. Pee Metſchenaja uppes tee apmette lehgeri us nafts gultu; jo tee bija nodohmajuschi atkal wahzu zeennus leela Wolgas mallä islaupiht. No rihta, gaſminai aufſtoht wiſſi Kirgischi bija us kahjahn; arri nabbadimi nelaſmigeem waijadſeja ſpirgteam buht; kant zauru nafti leelas ſahpēs nowahrguschi un ne weenu azzu mirkliti eemigguschi. Tik ko us ſaweeem ſirgeemi lehkuſchi, rauſtija nelaſmigoħs pee ſaites un kappaja ar durteni, ka dauds no teem bes atmannaas pee ſemmes kritte; kas bija pagiħbis, to tuhdat ar ſchlehpū noduhre, noplehje drehbes un atſtaħje meeſu ehrgeem par barribu. Tapehz arri to pa-kalnu lihds ſcho baltu deenu par Kirgischi kalnu ſauz; wehl kafis behrns, no teem tur dſiħwodameem, tribz, kad no Kirgischi kalnu stahsta, arri ſirmgalweem ritt aſſaras pahr grumbaineem waigeem, wehl atzerredanees tohs breeſmigus laifus. Aſtonas werſtes no Mahrijas-Leijas Kirgischi atkal peeturreja un wai-zaja tohs pee dſiħwibas atliksuſhus wahzu wihrus: ns kuxx puſſi teem tuwali buhtu kahds zeems? Tee prassiti rahdija par wiſſam zittu puſſi, kur ne kas bij atrohdams. Kirgischi dohmaja taisinbi effam, arri taisijahs us taħs puſſes greestees; lihds nejaušchi tai kluffa, rahma 15ta Augusta rihta agrumā atſkamnejti pullestena ſwannischana, ar lohti jaunku un miħligni flanna, bet par wiſſam no zittas puſſes, ne ka wahzeeschi bija rahbijuschi. Ta bija Mahrijas-Leijas baſnizpullestena flanna — kas mohdinaja eedſiħwotajus tai 15ta August riħta 1776 pee

ſwehtdeenas ſwehtſchanas — un aizinaja ar ſawu mihiſigu ſlakuu wiffus zeema eedſihwotajus baſniza nahkt, — Deewam tam wiffu-augſtakam, weenprahibā ſawus pateizibas un luhg-ſchanas-uppuruſ atnest, un tai gruhtā peemelleshanas laikā ar ſterñigahm luhgſchanahm preekſch Winnā ſemme miftees, un Winnā ſchehlign glahbſchamu iſluhgtees. Schi nihiſiga ſwanis-ſhana, kas aizinaja lautians mihiſtibā un weenprahibā ſabee-drotees, bija ſlepkaueem iſtis zelta rahditajs us Mahrijas-Leiju; kur tee arri tuhdal dewahs. Kirgisch, redſedam, fa wahzu wihi wimius gribbejuſchi us zittu puſſi wilt, kritte duſmas puttodami us nabbaga nelaimigeem, fitte, rauſtija, ſpahrdija ar kahjahm un mohzija kā ſumadami. Mahzitajam Wernberner, lo Kirgisch par wahzu wiſneeku turreja, iſgreſe mehli no kafla un tad mohzija kā ween ſumadami, kamehr tas ſawu garru iſlaide. Bitteem iſduhre azzis un tad greſe ar naſi, par lohzekeem ween, kahjas un rohkas no meeſahm nohſt; pee ſatras ſwahlku knohpes duhre ar ſpihki meeſa, lai pee dſeltenas miſſina knohpes arri ſarkana aſſins knohpe redſama. Ta mohzija un ſpihdsinaja, kamehr wiffus nogallinaja, bes ween weenu, lo paturreja par zelta rahditaju.

Kamehr Kirgisch pulku juhra tahs aſſins kahſas turreja, teekam Mahrijas-Leijas eedſiwoṭaji, leeli, masi, jauni un wezzi, ſanahze baſniza us Deewa kalpoſchamu; jo tai deena tappe — Mahrijas debbesis uſnemichana ſwehtita, un teem atlifkisheem, kas beiſama lanpiſchana bija iſglahbuschees, ſchi bija ihpachti dahrga ſwehtdeena. Waltineek bija wiſsaplaſt zeemu nolifti, wiſswairak us Karaman uppes pakalneem, kas uſmannig iuhkoja, fa Kirgisch ſleppu nensbruhk; tik lo tahlinna mannija, tuhdal zeema preekſchneekam ſinan deve, un tahdu ſumas dewejn, mehs redſejam no eefahkuma ſchi ſtabſtina pee zeema preekſch-neeka atſtrehjam. Par miſčas laiku, pee Deewam kalpoſchanaſ, arween pa brihtinam tilke ſwanishts, tapebz baſnizaſ pulkſtene ſlanna baſſs, kas taħlu noſtanmeja, bija allaschin dſirdama un ſauktin ſauze laupitajus par taħna ko zellu us Mahrijas-Leiju.

Pee paſchas Karaman uppes krafto ſtabweja dimi mahjas. Ta leelaka iſrahdiyahs kahdam, tanni laikā dſiſhwodamam, pahr-tiſcham pederriga, jo iſtaba, la arri zittas ehka bija no lohka taſſitas mi ar jauni deħla jumtu apliktaſ, un bija arri kahda ehka no mahleem taſſita — wiſſas rahdija turriġu ſainneeku.

Tanni mahjā dīshwoja tas zeenia teesneſſis Georg Fridrich Ortmann, iħsti zeenijams wihrs, pee winna mahjas bija labbas drūwas un pħawas, deſmit firgi winnam peederreja, dauds gohwis un awis, arri naudas graffis netruhke. Ta oħtra, masa mahlu buhdina ar needres jumtiu, nelihdseñahm ġeñahm, notaħt it ka scheħlastibas luħgħamees no pirmejas, taħs zittas tai peederigas ehlas bija semmè erałtas (eetaisitas) ar wahju jumtu. Schis diwi mahjas, ka arri wiffas zittas tanni zeemā, bija wijs kluſſu, jo wijsi eedħiħwotaji bija basniżā, — tiflai diwi behrni pee teesneka Ortmanna mahjas oħsolu ehnā seħdeja speħ- ledamees; weens, pujsens no trihs- libds tħetrapadsmiit gaddeem wezs, ar nopsliħiżu schahm drehbehm, nabbaga Peterjanna deħls, kam ta masa mahlu buhdina peederreja, ar wahrdu „Jannikkell“, tħallik is- paklausfigs seħns, teħwus bija teesneekam Ortmann par deenestnekku nodevis. Janzis bija islaidees saħle u mug- guras un dausja ar duħreħm prett gaisu, it ka tam buħtu prett eenaidneku jaħajja. — Oħris, meitens no diwpadsmiit gad- deem wezs, ar gluddenahm drehbehm, pee kam warreja paċiħt: gan buħxhoht paħrifkuschi wezzaku behrns; ar fillahim azzim, jaħku waigni im skaitu augumu; im rahdiyahs, it ka wiana to seħnu luħġtu: lai tas arri winnas atminnetohs — un ne- at- staħtu weenas. Schis meitenes skaitu augumu, skaitu waigni im kohħħas drehħes uslu kħodami — nomannam — la tees- neeka Ortmanna méesiga meita, ar wahrdu „Ammarrija“; tas fmukkakais behrns wiffa zeemā; bet arri wezzaku Intekklietis. Schie diwi behrni rimmaja fawwa starpā no teem bresmigeem Kirgisheem, kas jaq pukku iħra bija mannami. „Annin“, fazzija tas seħns, „kad es til leelaks buħtu un tee Kiergisch iħaħku, es panemtu zirwi roħka un pasleħptohs kahda faktar, kamehr wiexi eenah, un tad ar Johni teem virja un doħtu ar to zirwi teem fassohditeem par galwu, ka winneem galwas luppun luppas sprahgtu.“ Bet, miħtais Janzi, kad winni tewi nositt — lo tad?! Tad es buħtu pagallam; fazzija Janzis. Kas tad mannha soħstixx im mannu mañu firdiżi kohptu, scheħlojahs tas meitens, kas tad man oħdi xixx nessihs — kas tad man taħs jaħkas persħinxas mahzihs, kas appalxha tħalli fmukkahim bisebħiex manna jaħna grahmatinā; un kas tad ar manni paċiħ gan buħtu? „Annin“, woi tu dohma ka winni manni tik seħti roħka dabbutu, fazzija Janzis, papreħx es noskattitohs kien

tas wirsneeks, tam es peeskreetu klaht, un wißtu ar sawu zirvi
 — ka winsch azzu-mirkli buhtu nohst, un tad atkal kaktä eelschä.
 Mihtais Janzi, Inhdse tas meitens, ta nedohma wis, ja tee
 dußmigee Kirgischi nahk, tad paleez pee mannis un schypfimees
 tur uppmallä tai tumschä allä appalsh teem beesem fruhmeem.
 Annina satwehre Janzi pee rohkas, drebbedama ka apses lappina,
 Inhdse ta allaschin Janzi, pee winnas palikt — it ka nupat
 Kirgischi buhtu klahtu. Janzis tik ween schehlodamees atteize:
 ko tad zitti puishchi us mannim jazzih, kad es ta schypshohs!?
 Annina sahze gauschas assaras raudaht! — tafs Janzim gan
 firdi lause, bet tatschu böhjahs kad tik zitti puishchi to warren ne-
 issmeij. Annina gan drohschinaja jazzidama: woi tu nesinui,
 Janzi, ka mans tehws irr teesneeks, kad es winnam ween
 wahrdian tikkai teikschu, ka zitti tewi tapehz issmeij, winsch
 tuhdal liks winnus zuhlu stalli bahst! Al! Jesu Mahria!
 tapehz tee laubis ta streij! brehze meitene; arri paschä azzu-
 mirkli ausinaja trihs jahtneki teem behrneem garram un brehze
 pilna balsi: Kirgischi nahk! Kirgischi nahk! Tee bija wakt-
 neeli, kam par to waijadseja nomohda buht, lai Kirgischi fleppen
 ne-usbruktu. Azzu-mirkli gatwes bija lauschu pilnas, jo no
 basnizas sprandahs zilwei — ka stramme ahrä! wezzi un jauni,
 leeli un masi, wissi steidsabs un skrehje ka bes jehgas; papreelsch
 katriis us sawu mahju, it ka tur jan buhtu ta drohschaka weeta,
 kur schptees. Zeema preelschneeks ka arri teesneeks Ortmannis
 wissadi ispuhlejahs, kamehr lahdus puishhus peedabbuja, tiltu
 noplehst, kas pahr Karaman uppes liks, lai tahdä wihsel jes
 sleykawuszik ne zik aiskawetu; jeb teem ar sawahm wahjahm
 brunnahm, ka zirvis, dalkschis un islkaps, spehtu labbaki pretti
 turretus. Kirgischi arri bija tuhdal klaht. Tee waktneeli ne-
 bija desgan laika ar siuu steiguschees; bija lohti wihschhees,
 dohmadami: mahzitaju Wernborner ar sawu pulku tahnumä red-
 sedami, kas tohs pawassara aistwestus atswabbinajuschi, nu at-
 pakkat dohdahs. Paschä tuwumä tik eeraudsijuschi, ka wihschhees
 — mi gan skrehje ka sibbins us zeema ar siuu, lai sataisahs
 ka warretu pretti turretees jeb zittadi ka dsihwibu glahbt; bet
 Kirgischi arri bija klaht un nemelleja neweens tiltu — teem
 pascheem tilts appalsh fedleem — wiuu tschaklee firdsini ar
 jahjeju us mugguras pesdeja zaur uppes straumi un tad auli-
 nam ween prett uppes krasta us augschu. Kirgischi uppei pahri

tikkuschi, sahze breegmigi kleegt un strehje zeemā ar johni eekschā. Mahrijas-Leijas wihireem gahje tāpat kā mahzitaja Bernborner masam pulzinam; — dsirdedami to leelu trohfsni un nejanku kleegschamu no tukstoht skarbañu rihfleym — un wehl redsedami, kā teem tiltn ne buht newaijadseja — tas isbeedeja nabbad-sians tā, kā bes galwas palifke. Nu sahze behgt un slehptees, kur un kā latris paspehje, zits pagrabbā, zits kahdā bedrē, dandī strehja beesōs kruhmös, zitti salihde uppēs krafts un allās eekschā: it kur ween latris, sawās leelās bales, sahdu pawehnu usgahje. Kirgischi pulki ar tahdu warrenu kleegschamu un johni safrehje, kā aprihdami pluhdi zeemā eekschā; un straidija par wissahm gatwehm plohsidamees, lohgus isdausija, skappus un kastes saphlehs, galduis un beakus salausija, drehbes un mantu islanpija, bet wai! wai! teem zilwekeem, ko tee usgahje — tuhdal jaistija rohkas un kahjas ar aschku strikka, tad sadšinne tohs weenā pulka, kur neschehligi tohs kappaja un stipri apwakteja. Arri basniza nepalifke wessela, lohgus isdausija, altara leetas, basnizas traufus, un wissu kas ween lo wehrts bija, aisenesse; altaru ar wissahm bildehm sadraggaja. Sirgus, gohwis un awis aisdšine; un ko til tee usgahje, kas teem jel mas leeti derreja, to wissu parahwe lihds. Patlabban wianu wir-neeks, kas leels no augunia, ar bahrgu gihni, stipru un dohbu balsi, trekuam schkimmelam muggurā sehededams, dewe sihni fawn assinainu spihki wižymadams, lai taisahs us aiseeschamu; jo wiasch wehl gribbeja tai paschā deenā arri zittus zeemus islanpiht. Tē peenesse Kirgischi wirzneekam breegmigi salap-patu un jaistiu jaunekli, un stahstija: kā tam tikkai runga ween bijusi rohkā, ar ko to wijslabbako jahtneeku nosittis, arri tad rohka fehruschi wehl zittus diwus nosittis, tikkai ar leelashum moh-fahm warrejuschi rohka dabbuht; tad arri tā irr kappajuschi ar durteni, kā it rahms irr palizzis. Nu waizaja wirzneeku: woi tahdu buhschoht us weetas nokant, jeb jaistiht, kappah un lihdsi west? Wirzneeks usblahwe kā lauwa un dewe ar spihka tahtu nabbadsiam par galwu, kā us weetas nogihbe; tad pawehleja jaistiht un it ihpažchi apwakteht. Echo sirdigu jaunekli, kas til duhscigui turreejes, tuwaki apluhkodami pasihstam — umhū Janzi, kas obholu ehua sahle gullecdams, pee Anninas, jau Kirgisches ar sawahm duhrehm dausija.

Wehl septini zitti zeemi tikke tai deenā, no teem neschehli-

geem slepławeeem issauipiti. Ta 15ta August deena tai 1776ta gadda stahw ar sarkauu assins pehrwi, wissas wezzas Mahrijas Leijas grahmatas usmähleta. Tas laupijums no lohpeem, man-tahm un zilwekeem, Kirgischeem ta bija laimejees, ka knappi spehje lihdsi west. Gruhtas seewas, wezzus wihrns, kas ne-spehje lihdsi fäskreet, pesehje nastu nessejeem lohpeem appalsch wehdern, jaunis spehka buhdamus pesehje ar fäiti pee sedleem un skubbinaja ar durteni lihds färeet. Säkluppe kahds jeb pakritte, to us weetas noduhre un atstahje isgehrbtu zell'mallä. Raudah, waimanaht un kohpä runnah, to par wissam leedse; fur to pamannija, tur tahdu kappaja ar durteni, kamehr bija nohst. Sihdamus behrnus rahwe no mahtes kruhtim, usduhre us spibki un sweede no zella nohst; mahte, kas eedrohschinajahs pehz mihta behrnina waimanaht, to tuhdat ar breesmigeem fitteneem klujsinaja. Wezzus un behrnus, ka arri wahjus, fur tikkai zella gaddijahs, par lawelli noduhre un atstahje zell'malla.

Mehs pawaddam tohs jaistitus nabbadsumus lihds pat Met-schenaja uppes. Pee Kirgischa kalmu scho reis neapturreja, bet ohtra pussé, tur nomette lehgeri. Wissaplahrt lehgera noslifka waktis, lai Kreewa saldati slepku neušbruktu; un laupijumu par wissam zeeti apwalteja. Sirgi stahweja apjedloti pee rohkas, wihi wissi apbrunnuti un wiss lehgeris ta eeriktehts, ka azzunirkli wiss us behgshammi gattawo, ja Kreewa saldati uahktu. Nakts tumschums apklahje wissu semimi, aukssti wehji puhte, auksstais ruddena gaisss jau bija klaht; nelaimigeet wangineeki pussé plifki un faswihduschi lihds färeedami — un falle, ka nespelje wairs zeest, par ko neschehligeet slepławas wißwairaki preeza-jahs. Garram staigadami kappaja un dantsja, ka sunnadiami, tohs fasalluschus, jaistitus nabbadsumus; ta — ka nakts wehjma daudseem dñiwbias fültumu bija ispuhtu. Echo netifikumu peminuoh, wehl scho balstu deenu redsi affaras pahr waigeem birstam, Wolgas krajuma eedsihwotajeem.

Pehz garris nakts! — ja pehz garris nakts — sahze deenina aust! — Tuhdat wiss lehgeris bija us kahjahm un de-wahs zaun leelo Urales krajumu us preekschu. Deenina bija gaischa un filta; Kirgischi labbu lohmu wilkušchi jahje preezadamees; swilpoja, siageja, un wissadi isehrmojahs; jaistiti nabbadsumi wilkahs leelas sahpes nophusdamees lihds. Woi drihs beighees tahs leelas sahpes un tas breesmigais mohku lails?

woi tas azzumirklis jan drihs buhs atnahzis, kurra tas nahwes engelis, ko ar tik dauds sahpehm un mohkahn gaida, peestahsees, jeb wehl dauds gaddus jagaida?! Tahdas mohkas gan arri karstas firds luhgshanas netruhke, kas no salaukahm un sagravahm firdim nahze: „Tehws nemun scho ruhltu nelaines bikkri no munis! isglaab muhs no tahm breefniigahm mohkahn, ko wairs nespahjam pazeest, muhsu sahpes irr lohti leelas, muhsu meesas degg ka ugguni — apschehlojees! ak Tehws! apschehlojees! pahr munis nabbadineem behdulishcheem! muhsu meesas irr weenäas wahtis fadausitas, tahs asfinis pluhst animataam — tee spehki sahk jan subdin fust! apschehlojees, tu Nadditais debbes un semmes!!“ Tahdas un wehl arri zittas luhgshanas, kas no satrektahm firdim, it ka bulstina us angshu, pee ta dsihwibas Leelkunga skrehje, kurru peezas wahschu rehtas wissu grehzineeku wabtis dseedina. Ja tahdas pahrbandishanas pahr zilweku behrneem ne lad nenahltu, tad pateesi tee Winnu aismirstu.

Ta jauka Mahrijas-Leija mi isskattijahs ka leela behdn leija. Kad laupitaji bija aissgahjuuchi un ne ko wairs no teem neman-nija, tad atlifkuschee lautini sahze lassitees kohpa, weens no mescha, ohtris no beesa kruhma, zits no uppes krasta, dauds no bedrehm un dsiikkahm allahm lihde ahra, zitti no uppes pakalnu rahpoja angshä; bet wissi bahli un nobihjuuchees ka likki wiskahs kohpa, un apraudaja: weens sawu mantu, ohtris sawus lohpinnus, treschs sawu sagruwuuchi buhdiku, zitti sawus wezzakus, dauds firdsmihtus behrnittus, drangs drangus, rads radus — wisswairak laulati lausija sawas rohkas pebz mihsu draugu un zella beedri us scho dsihwibas zellu. Kas schimi pohtischana fuddis, tas bija us muhscha fuddis! Ak! tahs assaras un waimanas, tahs gaudas un nopushtas! dascham wissa dsihwe rahdiyahs ruhltaka ka schults; tik mihtu nahwi ween no angshas luhdse. Tik ween teesneeka Ortmanua mahja wehl bija dascha leetina palikku. Winsch pats, ka arri seewa un masa Annina bija eebehguschi tai alla uppmissa, ko Annina, ka mehs jan dsirdejam, Dazim stahstija, un tur no slepkaween glahbuschees. Taggad Ortmanua firds pahrpluhde no preeka, sewi un tohs mihsus jawejus bes wissahm sahpehm wesselus un spirtus redsedams; winsch pazeble sawu balsi, un slaweja to dsihwibas Leelkungi, kas wiannus tik schehligi bija glahbis. Winnu

mahja bij ta weeniga, fur eelschpussē wehl wissas leetas stahweja. Tee laupitaji, kas tē bija dohmajuschi jawi lohmu willt, satifke nedohmajoht Janzi, kas teem kā jauns lauwa usbrukke, sitte, kahwe un behdse — un tayda wihsē iskaisinaja, nositte un aiswaddija tohs tai mahja eerahditus sleykanus us zittu zeema dalku — ka Ortmanne mahja par wissam no laupitajeem pa-likke issargata; tik lohgi bija no garxam skreedameem isdausiti. Kad Janzi ne fur wairs newarreja nseet, tad Annina nesin-naja wairs fur sawas behdas, bes eerastu spehlesbeedri, remdeht. Ta raudaja ruhltas assaras un usstahje tehwam, ko par wisspeh-zigu turrejā, tam bija Janzi bes kahdas luhgšchanas skappeht; arri kas ne ko libdseja, ko kahds kaimiisch, kas sawā allā pa-slehpées, wissu, kas ar Janzi notizzis, skaidri redsejis, stahstija — ta waimanaja un raudaja wehl wairaki, un nepalikke küssu libds tunfai naakti, kamehr salds meedsinsch winnai azzis slehdse.

Öhtrā rihtā ispannahs preeziga wehsts schinni behdu eeleisjā: Majohrs Gogol, no schehliga Keisera ar 25 usarum un 200 Kreewu semmnekeem, kas labbi apbrunnoli, suhtihis teem Kirgis-chu laupitajeem zellā dohtees, — to laupijumu atremt un ras-baineelus sanemt jeb labbi pahrmahziht. Ta sinna,zik leels tas laupitaju pulks, nebija schehligam Keiseram deesgan skaidra bijusi, ta runna tilkai bijusi no kahdeem 70 woi 80 wihireem, tapehz arri Majohrs ar sawu masu pulzini un diwi leelgabba-leem bes kaweschchanahs dewahs zellā. Winisch willahs taisni us usen uppes awoteem, ka laika teem preehschā kluhtu. To paſchu naakti, kurxā laupitaji atpakkat eedami pee Metschenaja uppes öhtrā pusse naakts lehgeri mette — arri Majohrs ar sawu pulku, nesinnadams, ka eenaldneeks tik tuvu, pee tahs paschas uppes naaktsmahju uehmis. No Majohra aiseeschanas Mahrijs-veija bija skaidra siana nosfrehjusi, zaur ko noskummuschi atlifuschee pilni preezigaž zerribas palikke: ka Majohrs Gogol wissus aishwestus ispestihs un atpakkat weddihs. Kam tik mehle, tanni apranti, wissi luhdse Deewu loi Majohram isdohtehs kā nodoh-majis. Arri Annina luhdse — un allaschin tezzeja skattitees, woi Majohrs neweddihs Janzi atpakkat.

Majohrs ar sawu masu pulzini tilpat agri bija us kah-jahm kā Kirgischi, un steidsahs no Metschenajas kraesteem us preehschu. Ta kahdu laizium devuscheses us preehschu, Majohrs pa-mannija — tahlumā kuhpedamus smilkschu puttekus, kas allasch

angstaki un leelaki rahdijahs. Majohrs iswiske sawu tahluma
 glahsi (Fernrohr) un apluhkoja smalski to weetu; — pehz brih-
 tina arri nomannija kas tur irr — wehl laizian pagaidijis,
 apluhkoja — un redseja gaischi — ka Kirgischi leelais pulks
 winnam tuwojahs. — Drohschajam Gogol gandrihs zerriba
 sudde, ar tahdu masu pulzian prett tik leelu laupitaja barru —;
 bet neweenam no ta neko nefazzija. Qabs padohms mi bija
 dahrga leeta; ar tik masu pulzian tahdas leelas leetas isdar-
 riht — ?! kam Deewa, tam arri padohms un spehks! Tik ko
 sawu Deewu no firds dibbena pefauzis, arri sunnaja kas ja-
 darra. Winsch pawehleja tohs diwi leelgabbalus preekschā eet,
 tohs prowjanta un mantas wesunus katra pussē, tad tohs karra
 wihrus us katu puissi garrā rindē nostelleja, turklaht paweh-
 ledams: katis lakkatini pee muhjas pefetutu pazelt gaisčā, lai
 wehjsch to plehwina it kā farrogū; un tā lehnam us preekschū.
 Kirgischi tahdu zilveka barru eeraudsidami, kas teem allasch
 tuwojahs, nesunnaja wairs ko darricht. Laupitaja wirsneeks suh-
 tija pulzian jahtneekus pretti, ka tee muhsejus apluhkotu un
 sunn dohtu — kas şhee tahdi, un zitti atkal par to laiku taisija
 wissi us behgşchanas gattawn, — şehe tohs zeetumneekus zeetaki,
 tohs wahjakohs şırgam us muggurni, zittus krustus şırgam ap-
 palsch wehderu, darbojahs kā ween sunnadiami. Kad Majohrs
 ar sawu pulku tā ilusii us preekschū wiskahs, un ne mas us
 dumpi netaisijahs, tad suhtiti Kirgischi turreja şehs par Ural
 kasaikem, no kurreem winni kā no saweem kaimixeem ne ko ne-
 bihjahs, un dewe sawam wirsneekam, zaur sawahm rindahm,
 sunnu, haukdami: Kasaki! Kasaki! Kreewu sunneeki tā bija
 eedusmojuşchees us laupitajeem, ka azzu-mirkli gribbeja laist
 leelgabbalu ugguni Kirgischeem wirsu; Majohrs tik ko spehje wehl
 apmeerinah — lai wehl jo isdewigu laiku gaida. Bet Ma-
 johram tas tik firdi şahpeja: kad leelgabbalus walta laisdams
 arri sawangotus wahzeeschus nenomaita; tapehz gribbeja pa-
 preeksch tapat isprohweht. Tē arri tuhdal bija leelaks bars
 Kirgischi klaht, kas aizinaja to nepasihstamu pulku: kautees jeb
 padohtees — — ? Nu Majohrs redseja, ka ihsts laiks wirsu
 gahstees, — ar ihseem wahrdeem winsch paslubbinaja sawu
 masu, bet firdigu pulzian to döshwibas Leellungu pefault, kam
 weenam tikkai spehks to wahju stiprinaht — un tad firdigi tur-
 reees. Ka sibbins spehre Majohrs ar sawu masu pulzian

leelā Kirgischu barrā eeljchā! ta kā ſweedri un aſſiniſ pluhde — ! Tas Kirgischu wirſneeks ar wehl diwi ſtalteem jahtnekeem dewahs teefhami ns Majohru, un ſchahwe ſawn ſpihki Ma- johram fruhſtis, gribbedams winna ſirdi zauri urbt. Ma- johrs winna nedohnu ſaprasdams, iſrahwe ſawas diwi ſedlu piſtoles — un laide us katri jaheju walkā, kurri azzumirklī no ſirga wehlahs, no ſpihki ſchahweeni ar ſawu ſohbini iſſahr- gajees, gaſſahs kā lauwa wirſneekam wirſu un paheſchkele tam galwu ar ſohbina aſmini. Usari, kā arri kreewu ſemmineeki darrija it kā winnu waddons; un tā pehz ihſu laizinni muhſu ſirdigs pulzinsch wiineja. Tee, kurri no muhſu ſohbiam wehl warreja iſſprukt, brehze: Usari! Usari! ſchis wahrds „Usari“ darrija tai laikā ſalma ſaudim leelas bailes; jo Usareem bija brangi eerohtſhi un arri iſmanniba kaufchanā. Tapehz arri laide wiſs Kirgischu pulks walkā juftku juftkam, kurſch tik ween paſpehje, atſtahdami mautas un laupijumu, lohpus un ſaiſtitus wangineekus.

Kur buhtu taſda ſpalwinia, kā ſpehtu aprakſtiht tehs preekus, ko atpeſtitи nabbadſini un ſajutte?!! Kad redſeja kā wiſ- fahm mohtahm un nahwes kreeſmahm gals, kur ſchnaugas un nahwigi ſitteni winnu lohzeiktus wairs nelanſihs. Winnu ſaites un tiſke atgreetas un tee ſapampiſchi lohzekti atſwabbi- nati. Tee luhgdamı wahrdi, ko tee wehl ſaſeetee riunmaja: lai ir wiinneem ſteigtohs tahs ſaites atgreet — greſe kā naſis ſirdi. Ta wahja bals, tahs drebbedams luhpas — tahs ſa- kappatas meehas un uſpampiſchi lohzekti! — ! Kā aitinas no plehſiga wiſta naſgeem iſrautas — walkā tilkuſchi, fatezzejuſchi ſawam glahbejam Majohram Gogol apkahrt, un mette, un ſa- weem zelleem guſſedamı, katri ſawu pateižibas uppuri mihtam glahbejam pee kahjahn; kā kā engeſis no mihta Deewa ſuh- tihts iħſtenā laikā peſteidsahs. Gan nebij a patelkhanas no iſdohmateem ſkunſtigeem wahrdeem; bet patelkhanas no falan- stahm un ſagrauſtahm ſirdim, un karſtahm aſſarahm ſaweenotas. Taſdas patelkhanas, kā no taſdahm ſirdim naħk — tahs arri pateneſi gahe ſee ſirds, ir pats Maſohrs, lai gan zeets karra wihrs, randaja kā maſſ behrns, arri wiſſwezzakeem Usareem bija jarau.

Nu wiſſahm behbahm bija gals. Lohpi, ſirgi, manta, wiſs kā ſik laupiħts, bija atſtahts us plazzi; arri trihs Kirgischus

bija ūakehruschi, no kurreem weens tuhlin ar nahwi tilke pagoh-dinahs un tee diwi us Saratowa nosuhtiti. Nu sehdinaja tohs ūamohzitus us ūirgeem un tad ar wissahm mantahm dewahs zellā. Deenina bija jauka un gais̄ ūilts, tapehz arri zelsch til labbi atschkibrah̄s, ka pehz ihſa laika jau pret Karaman birsteihm uahze; un ta preezigas ūlawas un pateizibas dseefmas dseeda-dami behdigā Mährijas-Leijā eejahje.

Us Karaman uppes krusta ūahweja leels ūauschū puls. Bija jau mannijschi ka Majohram isdeweess; arri warrejujschi redſeht no Mētſchenajas nahlam; katriš jau ūteidahs ka ūinna-dams teem, ko dohmaja us muhſchi aſrautus, pretti. Ak! preeki un lihgsmibas! kur tohs eeraudsija pahrnahlam, ko wairs ūchinni ūaule nezerreja redſeht. Preeka aſharas ūtraumehm pluhde, kur laulati weens oħtru atkal apkampahs —; til behrniaus un wahjus ween uesagaidija, tee jau bija ehrgleem atdohti. — „Kam ta masa ūinukka meitina, kas tur zell'mallā ūehſch un raud?“ waizaja Majohrs us ūeeſneeka Anninas rahdidams; „nn kas winnas behrna ūirſnini til gauschi ūpaida?“ Tē Annina tuhdat peetezejea pee Majohru un luħdse: mihtais ūaldat, kur tad manijs Janzis? un Majohrs dabbu ja ūinnaht, kas Anninai ūirdi kremte — ka winnai til Janzis truhke. — Tuhdat waizaja wissus ispeſtitus, kur Janzi beidsoht redſejujschi? Pee Mētſchenaja uppes weħl gan pāmānijschi, bet pehzakli wairs neko d'sirbejujschi; jo Janzi wihszeetaki waltejujschi. Taħs bija aſharas un behdas bes mehra masai Anninai, gan teħws un mahte meerinaja, gan ūohlija wissadus preekus gaħdaht, bet tas wijs newarreja Anninas behdas un aſharas remdeht.

It ka laiwinai wirs uhdens witueem juhrā weegli ūihgodnai, usbruhk leelas wehtras, kas draude nabbadites juhras besdibbendis nogahſt; bet kad wehtra pahrgahjuji un naħwes bailes pahrzeestas, tad no laiwinas atſkann jaukas dseefminas. Tāpat arri wirs ūansas ūemmes:

Kamehr kritis un behdas ūpaida,
Teekam gauschi zeesdams waida;
Bet kad behdas beigusħabs,
Nemas wairs taħs atminnabs.

No ūcha laika, ūahehliga Keiſera ruħpes, ja — wijsleelakas ruħpes bija: laupitajns ūawalbiht un ūawus pavalstuekkus ap-fargħa, ka katriš ūawus ūweedrus ūew paſčam par labbu

pabruhle; un tas arri Winnam issdewahs. Kirgischi wairs nedrihlfsteja freewu rohbeschos tik d'silti eewiltees, jo Usari bija allasch preekhchâ, kas Wolgas Kolonijas apsargaja. Isphostiti zeemi drihs atshele, zilweki, no gustras waldischanas walditi un ar stypreem sargeem apsargati, strahdaja bes baileshn — un taisija sawas druwas tabli Urales klajumis; jo katis sumaja: wijs ko winsch pastrahda, irr un paleek pa'sham par labbu; tapehlyz arri neweens sawus swedrus netaupija — bet strahdaja un puhelejahszik tik spehla.

III.

Diwipadjsmit gaddi zilweku muhschâ irr labs laika gabbals. Gelsch tahdu laika gabbalu warr dauds notift, dauds gadditees, kas pirmak nebijis. Dascham, diwipadjsmit gaddi, isleekahs lohti ihss laizinch, winsch nesinn, fur tee gaddi tik ahtri aisskrehjuschi. Tam zilwekam, kam mahja no hadda un truhkuma behdahm tihrita, pee luxx durwin ne kad firdehsti un waimanas nepeedausa, un assaras winni kambars nemaf redsetas — tahds brihmisees lohti, kad diwipadjsmit gaddi aksal pagahjuschi. Bet fur ruhpes un firdehsti ka tahrps firdi graisch, un ar mohkahn un behdahm kandamees zauru deenu un nakti nophlejahs — ta falkoht: us behdahm gulli ar behdahm apsedsees, tikkai assaras winnam par algu; tahdam irr diwipadjsmit gaddi ka pujs muhschiba.

Tapat bija Mahrijas-Leija diwipadjsmit gaddi aisskrehjuschi, lamehr Kirgischi islaupija. Kad mehs un Mahrijas-Leiju apluhkojam, pehz teem diwipadjsmit gaddeem, — tad pirmais, ko eeraugam, irr jauks un leels zeems no masas Mahrijas-Leijas iszehlees; ar lepnahmi wehja-dfirnawahni, brangas mahjas ar staltahm ehkahm, tretnas gohwis un wehrschî, brangi firgi un kupli ahbola-dahrsi — un wijs, ko tik usluhkojam, rahda: ka pagahjuschos diwipadjsmit gaddos par wissam sawada dsihwe bijusi. Tas jaukais meshs wirs Karaman uppes kraesteem irr no kruhmineem un schaggareem tihrihts; un isskattahs ka jauks dahrfs; — fur gan wairs nespaehtu wijs paslehytees, kad Kirgischi nahktu. Leelais ohsols, pee teesnecka Ortmanina mahjas dands leelaks un jaukaks palizzis; arri Ortmanina mahja irr sawada pasikkusi: leeli lohgi, skaistas istabas, leeli stalli un wahguhschi, lepmi dahrsi un pilni naudas makk. Bet kahda tao

Zanza tehwa masā mahlu buhdinā taggad isskattahs? daudz wahjaka kā preelsch diwipadjsmit gaddeem. Zanza tehws jau labbi atbussejees weeglās smiltis sawā dsestrā kappinā. Dehla aisswechana un mehkas, wezzilim it ahtri dsishwes waklari peestuhme. — Nadda tam nekahda tur nebija, tapehz Annina Ortmann wiffas winna atleekas, kā arri mirdama tehwa svehtibū mantoja. Tapehz arri wijs tāpat wehl redsams, kā wezzais mirdamis atstahjis; jo Annina nekahwe ne to masalo leetim pahrgrohhsit: kaut gan teesneeks Ortmanns tā negribbeja.

Ortmanna Annina irr daila meitscha pee-augus, ar diwipadjsmit gaddeem. — Jan daschu gaddu tamis widdū Annina ta dailaka meita tappe turreta; pehzafi, kad ir to jan saohde: zik Annina puhrā dabbuschoht, tad prezzieneeli kā suhtiti nahze; ir paschi wijslepnalee tehwa dehli no zitteem zeemeem. Ortmanns gan wehlejahs Anninai bruhtganu redseht un no wiffas firds buhntu kahsas taisijis, ja tik Annina buhntu kahdam sohlijufees; bet kad nu par wiffam Zanzis ween winnas firdi stahweja, tad arri wijskreetnajam sehuam sawu rohku nesneedse. Tas ween winnai, ka Zanzis sakappahts, saifsihts un pilns aissainahm wahtim, preelsch azzim stahweja. Tad, kad winna tā no Zanza fapnodama un no tehwa speesta — zittam sawu rohku sneedt — eewisksahs sawā — no Zanza tehwi mantotā wezzā mahlu buhdinā un atschdahs us wezzu kohka benkti ruhltas affaras raudadama. Meitas firds irr un paleek meitas firds, lai buhntu kruhtis, kas ar sihschu drehbehni apgehrbtas jeb appalsch rupja uswaska — lai buhntu prinzesse lehnium pilli jeb Annina nabbaga mahlu buhdinā. — Tē atradde teesneeks sawu firdsmihku meitinai allasch ruhltas affaras raudam; un tē arri warreja wijslabbaki winnas firdi eeskattitees; zaur affarahm zilwela firds tilkai irr apluhlojama. Ak, zik ta bija salausta no mihestibas behdahm, zik ta bija sagrausta no schehluma pehz Zanzi; nekas wairs spehje winnas firdehstus reindeht —, tahs wahtis winnas firdi rahdijahs neisdscedejamas; tad arri tehwa, mihta tehwa firds, pahr weenigas meitinai nelaimi, tā satruhke, ka affaras lihtin libja pahr waigeem — wijsch apkampe sawu firdsmihku behrnu, svehti apnemdamees nekad wairs winnai nsmahltees, zittam bruhtganami rohku sneedt.

Anninai jau daschs gads tā bija aissfrehjis; tomehr ta zittadi nedohmaja. Gaddijahs wehl kahds, kas pehz winnas

prezzeja, ta winnu tāpat noraidija kā tehs zittus. Sehrsbās ta par wissam negahje, til retti kahda draubseue tai bija, dantschi, trohksnis tai reebtin reebe; tapehz arri dands nepatihsami wahrdi tai bija janess; jo latris runnaja, kā winnai deggus andsis. Tas winnai gan mas kohde. „Pateesi,” sazzija winna sawam tehwan, „kad es Janzi par wihrū nedabbuschu, tad es arri newenni sawā muhschā negribbu!” Us Janzi pateesi mas zerriba bija, jo tais diwipadsmiit gaddos ne gohdigs sapnis no winna bija rahdijees. Wezzais Ortmanns noschelhloja sawu mihiu meitimu klussumā.

Tas 15tais Augusta rihts 1788tā gaddā atkal bija klahf un pałabban deenina ause. Ta bija Annikai ihsta svehtku-deena palikkuši, tai deenā winna it ihpašchi preeksch firdsmihlu Janzi sawas firsnigas luhgschanas ns angšchu raidija; kaut arri wissai draudsei ta deena kohti dahrga bija — deht tāhs leetas peemelkenschanas, kas preeksch diwipadsmiit gaddeem Mahrijas-Leijai usbrukke — tomehr Anninai ta bija jo dahrga. Wehl allaschin ta bija par wissahm meitinahm ta jankala, lai arri behdas firdi lausjia; wehl allaschin tai waidšini seedeja kā rohses, lai arri ruhktas assaru straumes pahri skrehjuschas. Kahds weesis eenahze pee Anninas tehwa. Bija jauns sehnis, Anninas gaddos, ar wahrdi Indrik Peteris, weens no teem, ko Majohrs Gogol preeksch diwipadsmiit gaddeem no Kiergischeem atpestija. Schis bija wehl pee Metšchenaja uppes ar Janzi runnajis un sinnaja dands ko no winna stahstiht; it ihpašchi, ka Janzis teizis: kā winnam neweena bruhze tā nesahpoht un nefahda zeschana til gruhta, kā ween — no mihtas Anninas schirkts — us muhscha schirkts. Winsch arri wehl dohmajis: kas sim, woi Janzis wehl nepahrnahks, bet nu wissa zerriba subduše, — tapehz winsch nahjis ar Anninu un winnas tehwi aprunnatees — „woi Annina negribbetu tāpat darriht, kā engels jaunam Tobijam — sawu rohku sneegt un ns tahn dīshvibas tellahm par drangu un zella beedri palikt — tāpat zurr behdahm un firdeshsteem, kā preekeem un lihgsmibahm lihds beidsamajam dīshwes walkaram waddiht?” — jo Janzis, winna wihsmihlais draungs, gan wairs nepahrnahks. Annina uslukloja Peteri ar mihsigu waigu un sazzija labbi apdohmajusees: „man zits nelas wairs uaw pretti, kā ween, gaidisim lihds walkaram, ja tad Janzis nepahrnahk, tad — tad dohšchu pilnigu apšohlischamu.” Tad wehl

winna tā stahstija: „schodeen basnizā buhdamai, man kahda lehna wehsmina gaxx außim skrehje, no kurras slaidri schohs wahrdus sadfirdeju: schodeen buhs Janzis mahjā — nepahrnahk winsch schodeen, tad wairs ne mshscham! tapehz gribbu lihds wakkaram gaidiht. Wezzais Ortmannis pats nesapratte kā winnam ap firds bija; arri Peterim us to wajadseja meerā dohtees, — kaut winsch gan dohmaja: drihsaki warretu debbesis eegahstees ne Janzis mahjā nahkt; bet tatschu lihds wakkaram bija jagaida. Annina isgahje no tehwu namma, mi eelihde sawā wezzā mahlu buhdinā — luhdse Deewu un raudaja zik ween spehje.

III.

Altstahsim scho mihsigu Mahrijas-Leiju us kahdu brihdi un dohsimees tai leela pukku mi sahlu klaijumā, lihds pat Baik up-pes krasteen. Tur eerangam us pakalnuun dauds, gan leelakas gan masakas buhdinas, sharp kurrakhm leelos barros pujsplifki behrni skraida — blaudami un wissadi ehrmodamees. Tähs lee-lakas buhdas preelschā stahweja dauds kameelu lohpi, ar dahr-gahm mantahm apkraanti. Wirs raibeem dekkeem, kas bija us sahles noklahti, wahrtijahs semme nesmulli un plezzigi wihi; blakkam teem kuhre ugguni, wirs kā leels katlis ar sirgu gallas wahrijahs, no kā arween pa gabbaleem iszehle un sikk teem wihireem preelschā, kas to gallu ar gaahdahm mittehm apehde. Appali kohka skuttutu bija, ar sawadu stipru dsehreenu pilni, no kā katram wajadseja dsert lihds mehle stihwa mi lohzeiki gur-denii palikkusch. Kas to nedarrija, tas aiskaitinaja wirsneeku lihds nahwei; jo wirsneeka meitina kahfas jadserr. Par tahm mantahm, kas kameekeem muggurā, meitina tappe, zittam Kir-gischu wirsneekam par seewu aisdohtha; no rihta gaisminai au-stoht, meitina jadohdahs us jaunu dsibwi. Tas dsehreens no kohka skuttukeem drihs pagahse dsehrejus bes gudras jehgas pee semmes, peedsehruschees wahrtijahs kleegdanni, waifstedami ar balji, kas ne pehz Ichpa nedz zilwela turrama. Gaischa meh-neß augsti pee debbes spihdeja, pußnakts gandrihs jau bija klah. Mahkeni lahgu lahgahti apkrahje mehneshä mihsigu waigu. Wirs ohtru pakalnu, tai paßchā uppes mallā, sehdeja kahds jauns wihrischlis ar noskumiuschū waigu, galwu us rohkas atspeedis it kā dsillas dohmās buhtu eegrinnis. Ap wiann bija warren dauds sirgi — tee bija Kirgischi sirga harri, kas schim jaunnam,

noßkummußham wihram bija jagamt. Wissaplaht bija klus,
 tik ween ta nejauka kleegschana no teem dshrejeem atskanneja
 uppes kraftos. Käu! fazzija tas sirga gans pats pee sewis, it
 ka kahds ar lehneem sohleem nahltu! ap scho laiku pee mannis
 ne mußcham kahds nahzis! reds! skaiki noaugusi, jauna un
 skaista seewischka steidsahs prett kalinuu angschä, pee sirga gannu
 peegahjußi apstahjahs un mohdinaja to, las gan nebijsa wis
 eemidsis, bet tikkai dsilläs dohmäs nogrimmis. „Kapebz tu tik
 noßkummis, mißtais sweschineeka dehls“ — ußrunnaja winna
 to noßkummußhu sirga gannu ar mißligni balßi, „sakki man, las
 irr tawas behdas, pebz ka sehro tu tik gauschi? kapebz effi tu
 tik noßkummis? tu mohdigs wihrs — woi es tew ko ejuni fauna
 darrijußi, kad tu negribbi us mannu gohda deenu preezatees?
 nahz — tew arri irr dekkis paßlahts un dlohdha usslita — ka-
 pebz behdsi tu ta no preekeem un sehdi weentulibä?“ „Mißta
 waldineeze,“ fazzija tas noßkummis behdulis — „kapebz tu manni
 ta apfmeij, kapebz pahrmett tu mannim mannu gruhtu likteni!
 Kä buhs man preezatees te sweschumä, kur neweens weenigs
 zilwels, tam sawas behdas un ssumjas drihksstu isteift; tik tahlu
 no mißkeem drangeem! no mißta tehwa — ak! winna waigu
 gan ne mußcham wairs nerdeschü! Tu tohpi wihran peewesta,
 ko tu mißto — es arri mißtoju un wehl mißleju arweenu, bet
 slaidri redsu, ka winnas ne mußcham wairs nesatikschü! ak, es
 nabbadfinch nelaimigs zilwels!“ pee scheem wahrdeem nabbad-
 finch sahze ganschi raudaht; arri tai seewischkai assaras birre. —
 Mißta waldineeze, sirgu gans atkal runnaja, tawi preeki manni
 wisswairak atgahdina, ka arridsan man buhntu deesgan preeki
 mahja pee mißta tehwa, pee mißkeem drangeem un wisswairaki
 pee mißkas Annikas! — bet nu tawi preeki man tikkai behdas
 darra — tapebz es newarru buht kur preeki — tur manna sirds
 tohp launstiu lausta! — Par tewi, tu mißta waldineeze, es
 gribbu tawu Deewu luht wissu sawu mußchu; lai winsch te-
 wim to sumtu kahyt atmaka, ko tu man effi labba darrijußi; to
 fazzijis winsch sakehre winnas swahrku wihi un butschoja. —
 Winna apsehdahs pee winnu un fazzija: pateeßi, tu effi labs
 zilwels. Mans brahlis, arri es, mehs buhntu no wissas sirds
 tewim libdsejuschü, kaut ween ka warrejuschü. — Kapebz tu ne-
 nemti mannu leelo schlimmeli un tehwa tschaklo puksi — kad
 tewi neweens newalte — un nelaid prohjam us tawu tehwa

mahju. Mihla waldineeze, sazzija tas behdulishs, kapehz tu to
 fakki? wei man buhs par sagli un behgli pasikt? to ne-efmu
 no fareem mihleem wezzaleem mahzijees; tee to par wissam
 negribb? — Tu nebuhs saglis un behglis, winna tam atbil-
 deja — kas manna tehwa, tas arri mans irr un es tew tohs
 schlinkoju, prohti tohs diwi srgus — nemm un lai Alla (Deews)
 tewi pawadda! „Bet us kurru pufsi tad jahschu,” prassija beh-
 dulishs, „es jau ne krustam wairs nesinnu us kurru pufsi manna
 tehwa mahja irr, es jau pufsmirris tifku te atwests, fadaufshts
 un fasists! un kad es arri to wehl fimmatu us kurru pufsi ta
 leela uppe irr — tatschu man buhnu tai leelaja klajuma badda
 ja-aiseet!” „Nebehdajees wis, tu nabbadis,” sazzija ta see-
 wiischka, „manna tehwa deews tewi gan noweddihs. Woi tu
 redsi tur to spohschu swaigsn us wakkara pufsi? tur irr tawa
 semme — tam tikkai jahj teesham pretti, tad tu gan atraddis
 tohs fillus kalmus un leelo uhdenu; — to efmu dandis reises
 dsirdeinsi no sawa tehwa, ka appalsch tahs spohschas wakkara
 swaigsnus irraid tawa semme. Bet pakaweejes wehl bischki,
 es tewin atsuhtischu kahdns gabbalus gallas un kahdu sohnumu
 ar skaidru uhdenu lai tu us zetta badda ne-aiseij. — Nu dsihwo
 wessels — man arri waijaga steigt fatafitees us zeltu — un
 tu par wissam nekaweejees ilgi — scho naakt tew waijaga eet;
 jo mi wissi wihri irr apskurbuschi un arri eemigguschi!” Schobs
 wahrdns sazzijusi, lehze ta Kirgischi bruhte augschu un buntschoja
 behdulisha peeri un aistezzeja probjam. Arri behdulishs us-
 lehze, — winnam sids kohii puksteja — gan no preela, gan
 no bailehm. Wehl dsilas dohmas eegrinnis — tatschu wil-
 kahs ‘ohs nosihmetus srgus fakert, so arri, kaut gan ar moh-
 kahn, nokehre. Lihds atmahze atpakkat, kum bija sehdejis —
 atradde gallu un uhdens sohnuman jan noliftu; tohs tuhdat us-
 sehje puksim muggurä un pats uslehze schkimmelim un gahsahs
 ar steigscham Jaik uppes straume eekschä. Jan ohtra uppes
 malla winnam rahdijahs mehnejs gaischunä — jo schkimmelis
 peldeja krahdams zausr ahtras straumes witnecem. Bet daschi
 pufsmirbuschi bija to behgli wirs uhdens mehnejs gaischunä
 pamannijuschi. Ar breesmigu kaulscham un kleegscham skrehje
 tee us uppes pufsi, — weens fakhris srgu, ar spihki rohka,
 mettahs fedlos un laide uhdenu behglim pakkat. Uppes widdu
 buhdams wihzinaja sawn spihki ar ismannigu rohku, behglum,

kas ne zik tahtu wairs, ribbas mest, — te sfrehje weena bultina zaur naiks pakrehsli teesham us spihla wihsinataja — kas arri iuhdat gahsahs waimanadams uhdens wilnos un bija nohst! Ta bija ohtra mihelestibas dahwana, ko Kirgischi bruhete behdulim dahwinaja; prohti: pirms brihweslibu un taggad dsihwibu.

Lahdedami greesahs tee zitti Kirgischi atpakkal pee sawas maltites, un gahse to stipru dsehreem fa uhdeni rihle, kamehr wissai apreibe. — Bet muhsu behdulis laide ko ween spehje us preesschu, teesham tai spohschai swaigsnui pretti. Kad deenias gaismina uslehze un swaigsnite negahje, tad wiash pasleh-pahs kahda eeleija, ar sahli un beegeom kruhmeem pee angusti. Tur wiash dussinaja un barroja sawus sigrus, arri pats ehde un atspirdsinajahs ar skairu uhdens malzini. Tik ko spohschawalkara swaigsnite rahdijahs, tad arri ar steigshamu dewahs zetta. Un ta gahje tas deenu pehz deenas, kamehr lohti nolussis astotu rihta gaisminu eraudisja tohs illus kalmus leelas Wolgas uppes malla. Nu nolehze wiash ne srga un nokritte us saweem zelleem — un uppureja sawu srsnigni pateikshanas uppuri Deewam tam schehligam glahbejam — kas wiian tik schehligi no wissahm nahwes mohkahm pestijis; un to garru zellu bes kahdahn breewmahm iswaddijis. — Pehz kahdu laizinni eejahje wiash kahda wahzu zeema, tur iswaizajis zellu us Mahrijas-Leiju, ko arri, kahdu pahri stundu preetjch saules noeschanas, fasneedje. No wissahm puushehu jaſkrehje laudis — wihi un seewas, puuschi un meitas, fabilhjuschees apbrihnoja to saule nodegguschi bruhuu waigu un tahs mohdigas drehbes, un waizaja zits zittu: kas tas tahds?! kam tahti stalti srgi! — Bet muhsu jahjeis ahtraki nepeeturreja, kamehr pee tahs nis mahlu buhdinas tilke — kas taggad Anninai peederrejo — tur jahjeis zerreja wehl sawu wezzu tehnu atrast. Bet kas spehj isteilt wiina firdsjahpes, — kad jau buhdinu eraugoht nomaniija — ka welti melke to mirruschi pee teemi dsihwement. — Iau us zella Mahrijas-Leijas basnizas pulskena balsas aiskameja wiinam ausis; tik ko kahdu satizzis, waizaja wiash: ko schi swannischana nosihmejoht? weens wihrs, kam nupat waizajis — wiinam issstabstija: ka schodeen irr lihds diwipadjsmit gaddi pagahjuschi, kamehr Kirgischi lanpijuschi, un schodeen irr ta 15ta August deena, ko wissi zeema eedsihwotaji augusti zeena tur. Af! kahdas daschadas dohmas wiinam nu zaure galwu schahwahs! —

Winisch apturreja ſawus ſirgus pee tahts weetas, kur bija ſeets
 un kappahits, — tahts affinainas wahtis — tahts leelas bailes
 un breeſmigas ſahpes, winisch to ſajutte it kā tahts nupat buhtu
 bijuſchas! — ak Jesuſ Maria! zitti tohp isglahbti, es weens
 pats lihdſi rauts! — Tā brihtian noraudajees — peejahje pee
 wezzas mahlu buhdinas; — noleheze no ſawa ſtalta ſchlimmela
 un peehahje abbus ſirgus pee ohsola farr, kurn ehn wehl
 beidsamu reiſi bija wahrtijees. Tad kaſpe drebbedams un rau-
 dadams mihtā — ja mihtā tehnu buhdinā. — Bet mihtā tehwa
 waigu wairs neutradde wiſ! — Wiſs bija klus — klus kā
 kapſehtā! No ſchehluma lohzihts nolaidahs pee buhdinas ſleegſaa
 us ſaweeim zelkeem, apkampe ſleegſaa kluzzi — it kā mihtā tehwa
 kaſjas, ko maſſ buhdams daudſ reiſes darrijis, un gulleja tā,
 karſtas affaras leedams! — Bet ne ilgi, no kaſda trohksaa
 buhdinas eekſchpuſſe, tikke tas mohdinahts, — uſzehlees mette
 winisch ſawas azzis buhdinā, ak! brihnūms! ko nu eeraudſija —
 jauna ſkaista meitina ar noraudajuſchahm ažtinahm — ta bija
 Annina, kā jan ſinnam, winna bija nahkuſi wehl beidsamu reiſi
 wezzā buhdinā labbi noraudajees; no ſwefcha eenahzeja istrauzeta,
 uſlehfus no kohka krahgiti brihuojahs! — Bet arri tuhdal pa-
 finne ſawu ſirbmihtu Janzi!! Ar preezigu kleegſhanu: manis
 mihtais Janmikkel woi tu tas effi? ſtrehje winnam pretti, ap-
 kampe un ſpeeđe to, winna bruhnus waiguſ ſkuhpſidama, pee
 ſawas kohti pukſtedams ſirbs. Arri Janzis tuhdal paſinme, ka
 ta bija winna mihtā Annmarija, ko jan behrns buhdams tik
 kohti mihteleja. Nu bija wiſſahm ruhltahm behdu affarahu
 gals — tik preeka affaras ween wehl ritteja. Anninas tehwſ
 kā arri daudſ zitti zeema eedſihwotaji bija atnahkuſhi to leelu
 brihnūmu pee wezzas mahlu buhdinas ſkattitees. Arridſan bija
 brihnūms, jo tē bija ſkaidri Deewa pirkſts redſams, kas wiſſu
 ſcho notiſkumu tik brihnūchligi lohzijis un gallā waddijis. Nu
 waijadſeja Janzim atheſtees un ſtahſtib no eefahluma lihdſ
 gallam — kā gahjis, kur dſihwojis un kā walla tizzis; ko Janzis
 arridſan labprahd darrija. Indrik Peterim gan nebija wairs tā
 labbi ap ſirbs, kā pirmak, kad Annina puſſlihdſ apſohlijahs; bet
 ko lai darra — Deewa pirkſts. Wezzais Ortmannis ſatwehre
 Petera rohku un ſazzija: mihtais brahl', tas irr ſiktens no mihtā
 Deewa, tapehz neduſmo — luhdſams neduſmo, kad nu Anninai
 par wiſru newarreji paſikt — tad par bruhtes brahli tai gan

jau palifsi! un weddifi, ar to smukko schkimmeli, winnas pee laulaſčanas. — Ko nu Peteram darriht — jaſohla, kaut tas gan tik lehti nebija kā rahdiyahs.

No Janza un Anninas kahſahm tik bija dsirdams: „bag-gatas kahſas un weenads pahris.“ Arriſan bija taisniba, bag-gatakas kahſas jau newarreja un arri newaijadſeja buht; jo wiſſi bija paehduſchi un libgſmi. No winnu mihlaſ ſadſihwes daſham laulatam pahrim bija jaſaunahs — kad tee it kā diwi ballodischi weens oħtru mihleja. Janzi faneze wiſſi, no ſchi laika, par Kiergischu Mikkeli.

Beħz gadda laiku, arri Indrik Peterim nodſehre brangas kahſas.

Neraudi dauds.

1. Kad behrns no mihlaſ tehwu mahſas
Us taħlu żellu taisahs eet,
Jau gattaw, wezzeem preefchā ſtabjahs,
Sakk ar Deewu, jau proħjam eet;
Tad mahte wehl tam pafkal fauz:
Wehl fatiksim! neraudi dauds!

2. Kad mihleem azzis falди ſtehdsahs,
Un nabwe tohs no tewim rauj;
Nedohma: nu jau wiſſ ta beidsahs,
Un redseht tohs nekas wairs lau;Kluſs bals saew allasch aufis fauz:
Wehl fatiksim! neraudi dauds!

3. Kad dſillā, tumſchā kappu allā
Tev jaſeek — ko tu mihleji,
Un roħkas ſchnaugdams raudi mallā —
Wairs naiv, tas tewim uſhmaida.
Klau! klau! kā faldi flann kad fauz:
Wehl fatiksim! neraudi dauds!

4. Kad weentuls tu schè behdās waidi,
 Un sids eeksch waimanahm tew luht,
 Tif assaras us kappu raidi,
 Kas straumehm mihleem pakkat pluhst;
 Esf meerigs, kau! lehns wehjirsch fauz:
 Tu redsedses' tohs! neraudi dauds!

L 753.

- 70.

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0308100480